

Félúton a választási reform

- A Political Capital Institute és a Friedrich Ebert Alapítvány budapesti irodája által közösen szervezett konferenciájához készített sajtóanyag -

POLITICAL CAPITAL
POLICY RESEARCH & CONSULTING INSTITUTE

Büro Budapest

Az Országgyűlés által 2011 decemberében elfogadott választójogi törvénnyel a választásireform-folyamat körülbelül feléig jutottunk. Mivel az új választási eljárási törvényt még nem fogadta el a parlament (sőt, érdemi információval egyáltalán nem rendelkezünk róla), egyelőre az 1997. évi eljárási törvény van érvényben, ami nyilvánvalóan nem koherens az új választójogi törvénnyel. Magyarország tehát ma abban a furcsa közjogi helyzetben van, hogy hatályos jogszabályai alapján nem lehetne országgyűlési választást tartani. Az alábbiakban összefoglaltuk, mi az, amit már tudunk, mi az, amit félig-meddig tudunk, és mi az, amit még egyáltalán nem tudunk az új választási rendszerről.

AMIT MÁR TUDUNK

Kevesebb képviselő és forduló, több választópolgár és aránytalanság

- Megmarad a vegyes rendszer, még hozzá a többségi elem erősítésével. Ez a korábbiaknál is aránytalanabb választási eredményeket kódol be a mindenkori győztes drasztikus felülreprezentálásával.
- A második forduló eltörlése is a relatív legnagyobb politikai erőnek kedvez, a kisebb pártokat pedig együttműködésre, választási szövetségekbe tömörülésre ösztönzi.
- Annak ellenére, hogy választási győzelme előtt a Fidesz következetesen tagadta, hogy volna ilyen szándéka, a külföldi magyar állampolgárok választójogot kapnak.
- A nemzeti és etnikai kisebbségek kedvezményes mandátumot nyerhetnek, reális esélye viszont legfeljebb a cigány kisebbségnek lehet erre.
- Bár semmi jel nem utal arra, hogy ez spórolással is együtt járna, a parlament létszáma 199 főre csökken.

Új választókerületi térkép

- Az új magyar választójogi törvénnyel együtt hatályba lépett a vadonatúj választókerületi térkép is. Tévhit azonban, hogy csak a parlament létszámának csökkentése tette szükségessé az új kerülethatárok megrajzolását, alkotmányossági okokból ugyanis ez már eleve nem lett volna tovább odázható. A kirívó aránytalanságok átmenetileg megszűnnek, a választójogi törvény azonban nélkülözi azok újratermelődésének megakadályozását.
- Független határkijelölő bizottsága sem lesz Magyarországnak, a kerülettérkép-rajzolás tehát félő, hogy a politikai manipuláció terepe marad. Számos bizonyíték van rá, hogy a friss kerülettérkép is ilyesminek esett áldozatul, a legközérthetőbb így hangzik: félretéve az aktuális erőviszonyokat, ha a Fidesznek és az MSZP-nek azonos támogatottságot (40-40%-ot) feltételezünk, akkor (akár a 2010-es, akár a 2006-os választási adatokkal súlyozzuk őket) a Fidesz legalább tízzel több egyéni választókerületi győzelmet arat az új kerülettérkép szerint. Szembeötlő az is, hogy az inkább balra húzó kerületek átlagosan 5-6 ezer fővel népesebbek, mint az inkább jobbra húzók; átlagosan tehát ennyivel kevesebb szavazat lehet elég egy jobboldali egyéni mandátumhoz, mint egy baloldalihoz.

AMIT FÉLIG-MEDDIG TUDUNK

A külhoni magyar állampolgárok választójoga

- A Magyarországon állandó lakóhellyel nem rendelkező állampolgároknak adandó szavazati jogról már tudjuk, hogy „fél szavazat” lesz (csak pártlistákra szavazhatnak, egyéni jelöltre nem), márpedig ez nemzetközi egyezményekben ütközhet.
- A potenciális választók száma ugyanúgy nehezen becsülhető, mint várható választási aktivitásuk, az eljárási törvény pedig a kiterjesztett választójog biztonságos gyakorlása szempontjából lesz leginkább meghatározó. A következő kérdésekre nem tudjuk a választ. Hogyan kerülhetnek fel a külhoni magyarok a névjegyzékbe? Részt vehetnek-e a jelöltállításban? Milyen kampánytevékenységet lehet folytatni a határon túl? Milyen választási szervek hivatottak betartani a szabályokat? Miként adhatják le a külhoni magyarok szavazatukat (külképviselőten, levélben, elektronikusan)?

A jelöltállítás

- Az eddig rendelkezésünkre álló információk szerint enyhültek a kritériumok, hiszen a korábbiakhoz képest lakosságárányosan mintegy húsz százalékkal kevesebb aláírás elegendő lesz egy egyéni jelölt csatasorba állításához.
- A szelvénygyűjtés időtartamáról viszont az eljárási törvény fog rendelkezni, s mivel nem tudjuk, hogy a döntéshozók húsz százalékot meghaladó mértékű csökkenést írnak-e elő vagy sem, egyelőre nem lehet állást foglalni abban az alapvető kérdésben, hogy a pártok számára összességében nehezítést vagy könnyítést jelentenek-e a változások.

AMIT MÉG NEM TUDUNK

Az előzetes regisztráció bevezetésének lehetősége

- Nem tekinthetjük technikai kérdésnek az előzetes választói regisztráció (kormányoldalon már felvetődött) esetleges bevezetését sem. Az elvileg az állampolgári tudatosságot javítani hivatott intézkedés – a szabályozás részleteinek függvényében – épp ellentétes hatást is kiválthat, választók tömegeit tartva távol a választástól.
- Bár nem a nyilvánosság előtt, hanem vélhetően a kormánypártok ismeretlen összetételű stábján belül zajlik róla a vita, az előzetes regisztráció intézményének bevezetését a választás tisztasága nem, legfeljebb politikai megfontolások motiválhatják. A magyarországi népesség-nyilvántartási rendszerrel szemben a korábbi választások során ugyanis nem merültek fel komolyan vehető kritikák. Elvértve tudunk csak olyan esetekről, amikor a választók indokolatlanul maradtak le a névjegyzékről.

A választási eljárási törvény további kihívásai

- A választási eljárás az elmúlt mintegy tíz évben komoly korrekciókra szorult volna, a hibák nagy részéről azonban a törvényalkotó vagy nem vett tudomást, vagy nem kellően átgondolt megoldásokkal újabb feszültségeket generált.
- A külképviseleti szavazás sokáig odázott alkotmányos problémája valószínűleg könnyen megoldódik, az igazolással szavazás átfogó újraszabályozása viszont megkerülhetetlen.
- Egy friss Ab-határozat szigorúbb adatvédelmi előírásokat követel meg a választópolgárok adatainak kampánycélú kiadásáról: az új törvénynek biztosítania kell, hogy ne juthassanak el a pártokhoz azoknak a választópolgároknak a személyes adatai, akik kinyilvánították, hogy nem kívánják a jelöltekkel és jelölő szervezetekkel ilyen formában kapcsolatot tartani.

A KONFERENCIA CÉLJA

A választójogi törvény 2011. évi vitája leginkább a kormánypártok berkein belül zajlott, igaz, bizonyos időközönként szondázták a közvéleményt a tervezet néhány részletének nyilvánosság elé tárásával. Ezzel szemben az eljárási törvény előkészületeiről egyáltalán nem rendelkezünk információval. A konferenciánkon a fenti problémák és kérdések felvetésével – ahogy 2006 óta folyamatosan – ahhoz igyekszünk hozzájárulni, hogy kikezdhethetetlen választási rendszere legyen Magyarországnak.